

The World Outstanding Conservationist

Wareeporn Saksomboon

In commemoration to the 60th Birthday Anniversary of Her Majesty Queen Sirikit on 12th August 1992, this article eulogizes Her Majesty as the outstanding conservationist. It raises attention to Her Majesty's 42 years of patient and hard-working roles and activities on environmental protection and natural resource conservation ; covering wildlife, forest, marine resource, and marine animals conservation. Parts of Her Majesty the Queen's speech are quoted.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความพิเศษสุดที่ร่วมเฉลิมพระเกียรติคุณ

วาริพร ศักดิ์สมบูรณ์* เรียบเรียง

นักอนุรักษ์ดีเด่นของโลก

ในโอกาสมหามงคลสมัยที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ทรงเจริญพระชันษาครบ 60 พรรษา ณ วันที่ 12 สิงหาคม 2535
ของทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน เพื่อเป็นมิ่งขวัญของปวงประชา

ในศุภวาระมหามงคลสมัยที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมายุครบ 5 รอบ ในปี 2535 พลสกนิกรชาวไทยต่างปลาบปลื้มปีติโสมนัสยิ่งที่พระองค์ทรงพระเกษมสำราญทรงมีพระพลานามัยสมบูรณ์ยิ่ง เป็นมิ่งขวัญคู่พระบารมีในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชสยามินทรราชธิราช แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจน้อยใหญ่อันประจักษ์แจ้งต่อชาวโลกทั้งมวล นานาประเทศต่างร่วมใจกันแซ่ซ้องสดุดีในพระองค์ ทรงเป็นพระแม่ร่มเกล้าของอาณาประชาราษฎร์ผู้ล้วนจงรักภักดีและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมอย่างหาที่สุดมิได้

ในโอกาสมหามงคลนี้ จึงขออัญเชิญพระราชกรณียกิจตามโครงการพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงงาน

ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยเพื่อน้อมนำให้ท่านผู้อ่านทั้งมวลได้ร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมของป่าไม้ อันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เป็นแหล่งกำเนิดของพรรณพืชป่าเป็นที่อยู่อาศัยและที่หลบภัยของสัตว์ป่าสัตว์น้ำ ตลอดจนการอนุรักษ์พรรณพืชเศรษฐกิจที่หายาก สัตว์ป่าที่กำลังใกล้จะสูญพันธุ์ มาเผยแพร่เฉลิมพระเกียรติคุณ

นับเนื่องแต่พุทธศักราช 2493 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระบรมราชินี ครอบครองได้เสด็จ สถิต ณ ที่สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ครอบครองถึงปัจจุบันเวลาได้ล่วงมาถึง 42 ปี อาณาประชาราษฎร์ชาวไทยและชาวโลกต่างร่วมกันแซ่ซ้องสดุดีเทิดพระเกียรติคุณของพระองค์เสมอมา นานาประเทศล้วนประจักษ์แจ้งแล้วว่า สมเด็จพระราชินีนาถของชาวไทย

*วาริพร ศักดิ์สมบูรณ์ ค.บ. บรรณารักษ์ 5 ฝ่ายสารสนเทศและห้องสมุด ศูนย์ประสานงานการพาณิชย์นาวี สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์นาวี กระทรวงคมนาคม

ทรงเปี่ยมด้วยพระเมตตา วิริยะอุตสาหะ ทรงตรากตรำ พระวรกายเพื่อทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจและ พระจริยาวัตรมาช้านานก็เพื่อคุณประโยชน์แก่ชาติ และประชาชนชาวไทยอย่างมิทรงย่อท้อ ทรงมีพระราชปณิธานที่จะบำบัดทุกข์บำรุงสุข เกื้อกูลพสกนิกรให้พ้นจากความทุกข์เข็ญ ความยากจน โรคภัยไข้เจ็บนานา นับปการ พระองค์ทรงริเริ่มโครงการพระราชดำริหลายโครงการและถวายเป็นการสนับสนุนนโยบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ควบคุมไป กับโครงการตามพระราชประสงค์ โครงการหลวงฯ โครงการตามพระราชดำริ โครงการในพระบรมราชานุเคราะห์และโครงการอื่นๆ ทรงห่วงใยประชาชนอย่างทั่วถึงโดยมิได้เลือกที่รักมักที่ชัง โดยเฉพาะท้องถิ่นชนบทห่างไกล พระองค์ทรงตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ทรงงานหนักยิ่ง ด้วยความรักและห่วงใยในทวยราษฎร์ของพระองค์ ทรงพระราชทานแนวทางการส่งเสริมอาชีพของราษฎรในท้องถิ่นทุรกันดารให้กลับมีความเป็นอยู่ดีกินดีขึ้น ยกกระตือรือร้นได้ของครอบครัว โดยใช้เวลาร่างให้เป็นประโยชน์หลังจากที่ชาวบ้านได้ประกอบอาชีพทำไร่ทำนาแล้ว พระองค์ทรงทราบถึงความแห้งแล้งของธรรมชาติ เพราะประชาชนขาดจิตสำนึกในการสงวนและรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติ ตลอดจนขาดการอนุรักษ์ป่าไม้ อันเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่ายิ่งของประเทศเพราะป่าไม้เป็นแหล่งผลิตปัจจัยพื้นฐานแก่มนุษย์ และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารซึ่งเป็นตัวควบคุมสภาพดินฟ้าอากาศให้สมดุล อันส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์โดยรวม ป่าไม้ของไทยถูกทำลายมากโดยเฉพาะป่าไม้ในภาคเหนือ อีสาน ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์จะเป็นที่อยู่อาศัย ที่หลบภัยและแหล่งหากินของสัตว์ป่า

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชเสาวนีย์ เมื่อวันที่ทรงรับมุลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ความตอนหนึ่งว่า ‘... หลังจากที่เราสูญเสีย

พันธุ์ไม้และสัตว์ป่าไปแล้วไม่น้อย สัตว์บางชนิดเช่น เนื้อสัตว์ซึ่งสูญหายไปแล้ว พบมีในประเทศไทยแห่งเดียวในโลก ความผิดพลาดในอดีตเหล่านี้ได้สอนให้เรามองอนาคตอย่างรอบคอบและด้วยความเคารพในหลักการของการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง ชาวไทยทุกระดับจะต้องเข้าใจว่า การอนุรักษ์นั้น มิได้ทำเพื่อขัดขวางการพัฒนา การพัฒนาในระยะยาว จะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อเรามีการยึดมั่นและปฏิบัติตาม การอนุรักษ์ที่ถูกต้องเท่านั้น’

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีน้ำพระทัยอันเปี่ยมด้วยพระเมตตา ทรงพระราชทานแก่พสกนิกรของพระองค์เป็นเนืองนิจ หากยังทรงแผ่พระเมตตาไปสู่สรรพสัตว์ที่อาศัยอยู่ในท่ามกลางป่าดงพงพีบนผืนแผ่นดินไทย ทุกครั้งที่ทรงทราบถึง การล่าสัตว์ป่าและการทำลายป่าอย่างกว้างขวาง นั้นหมายถึงการทำลายเผ่าพันธุ์ของสัตว์ป่าซึ่งบางชนิดใกล้จะสูญพันธุ์ บางชนิดก็สูญพันธุ์ไปแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้จัดตั้งโครงการเพาะเลี้ยงและวิจัยสัตว์ป่า อาทิ กระเจง ละมั่ง ละมั้ง นกกระเรียน เป็ดกำ และไก่ฟ้าชนิดต่าง ๆ เช่น ไก่ฟ้าหลังเทา ไก่ฟ้าหน้าขาว ไก่ฟ้าหน้าเขียว ไก่ฟ้าพญาลอ นกแว่นและนกยูง นกยูงซึ่งเป็นสัตว์ตระกูลไก่ฟ้า นกยูงมีลักษณะพิเศษ คือ มีขนาดใหญ่กว่าไก่ฟ้าชนิดอื่น มีลำตัวยาวถึง 120-210 เซนติเมตร ตัวผู้มีหงอนเป็นพู่สูง มีแผ่นหนังที่หน้า มีสีฟ้าสลับเหลือง ขนลำตัวมีสีเขียวเป็นประกายแวววาวเหลือบสีน้ำเงิน ข้างลำตัวมีสีทองแดง ดูเป็นลายเกล็ดพราวไปทั้งตัว ขนคลุมโคนหางยื่นยาวออกมามีสีเขียวและมีจุดดวงตากลมขลิบสีฟ้าและสีน้ำเงิน นกยูงจะอยู่เป็นฝูงเล็ก ๆ 2-6 ตัว

ปัจจุบันนี้ โครงการพระราชดำริ ตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ดำเนินการหลายโครงการ เช่น ศูนย์เพาะเลี้ยงพันธุ์สัตว์และขยายพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อปล่อยคืนสู่ป่าคือ ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าภูเขา จังหวัด

ชัยภูมิ เริ่มในปี 2525 ได้ศึกษาวิจัยการปรับปรุงสายพันธุ์ร่วมกับไก่ฟ้าชนิดเดียวกันให้เหลืออยู่ในป่าได้ สืบทอดสายพันธุ์สัตว์ป่าตระกูลไก่ฟ้าให้มีอยู่คู่ป่าของไทย เพื่ออนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าและได้เห็น

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล็งเห็นถึงประโยชน์ของป่าไม้ธรรมชาติที่ประชาชนในท้องถิ่นและประเทศชาติจะได้รับ ตลอดจนส่งผลให้เกิดประโยชน์แก่มวลมนุษย์ทั้งโลก เมื่อพระองค์เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานทางภาคใต้ ชาวบ้านจะนำหนังสัตว์ ขาสัตว์ ขนสัตว์ที่คิดว่าสวยงามถวายเพื่อหวังว่าพระองค์จะได้นำไปใช้เป็นเครื่องตกแต่ง แต่พระองค์ทรงรับสั่งว่า 'ไม่อยากจะเห็นสัตว์เหล่านี้ตาย อยากเห็นเขามีชีวิตอยู่' ชาวบ้านเข้าใจผิดคิดว่าพระองค์ต้องการสัตว์ที่มีชีวิตอยู่ก็ไปจับไก่ฟ้า กระเจง เลือ กวาง สมเสร็จ มาถวายอีก สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเกิดความห่วงใยขึ้นมาอีกระดับหนึ่งว่า จะทำอย่างไรกับสัตว์เหล่านี้ ด้วยเหตุผลนี้ โครงการพระราชดำริจึงเกิดขึ้นถึง 8-9 แห่ง เช่น ศูนย์เพาะเลี้ยงสัตว์และขยายพันธุ์สัตว์ป่าโคกไม้เรือ ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ปัจจุบันศูนย์เพาะเลี้ยงแห่งนี้ประสบความสำเร็จในด้านขยายพันธุ์กระเจงและนกมากที่สุด ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าปางตอง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นโครงการศึกษาการพัฒนาที่สูงตามพระราชดำริปางตอง เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2525 สัตว์ป่าที่เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ได้ดีที่สุดของศูนย์แห่งนี้ คือ ละมั่งและไก่ฟ้าหลังขาว ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าช่องกล่ำบน จังหวัดปราจีนบุรี ศูนย์นี้สามารถขยายพันธุ์นกแว่นเหนือและไก่ฟ้าหลังเทาได้ดีและปล่อยคืนสู่ป่าธรรมชาติ คือ ไก่ฟ้าพญาลอ 3 คู่ ไก่ฟ้าหลังขาว 3 คู่ และนกยูงไทย 3 คู่ ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าบางละมุง จังหวัดชลบุรี ภายในบริเวณที่ราบเชิงเขาซีไออน ใกล้วัดญาณสังวราราม ที่ศูนย์นี้ได้คัดเลือก ละมั่ง ละมั่งแก้ง กวาง

เนื้อทราย กระเจงหนู เลือปลา ชะนี นกยูง ไก่ฟ้า นกแว่น นกกระทาทู่งและนกเป็ดน้ำมาเพาะเลี้ยงและปลูกไม้อาหารสัตว์ในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม สวนสัตว์เปิดเขาคือ จังหวัดเพชรบูรณ์ ทรงพระราชทานให้กรมป่าไม้จัดตั้งสวนสัตว์เปิดเขาคือเพื่อให้ราษฎรในพื้นที่รู้จักอนุรักษ์สัตว์ป่าและเพื่อรักษาป่าไม้ สัตว์ป่า ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทราย จังหวัดเพชรบุรี ที่ศูนย์แห่งนี้มีเนื้อทรายที่ชุกชุมมากแห่งหนึ่งที่บริเวณพื้นที่ป่าเขาเสวยกะปิ พระองค์ทรงมีพระราชดำริให้มีการพัฒนาเป็นศูนย์เพาะเลี้ยงพันธุ์สัตว์ป่าที่หายากในอนาคต สัตว์ที่ได้รับจากการทูลเกล้าถวายมาจากประชาชน ซึ่งบางส่วนสามารถนำไปปล่อยป่าได้ แต่บางส่วนไม่สามารถปล่อยคืนสู่ป่าได้ บางตัวพิการ บางตัวถูกเลี้ยงดูมาตั้งแต่ตัวเล็ก ๆ โครงการต่อเนื่อง คือ โครงการนำสัตว์ป่าคืนสู่ป่าธรรมชาติในสวนที่สัตว์ป่าสูญพันธุ์ไปแล้ว

โครงการสมเด็จพระเจ้า ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล บนเกาะมันใน หมู่ที่ 6 ตำบลกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง มีเนื้อที่ 131 ไร่ สภาพภูมิประเทศเป็นเกาะเล็ก ๆ จำนวน 3 เกาะ เป็นชายฝั่งเว้าแห่งตลอดแนว ความยาว 1,200 เมตร มีหาดหิน หาดทราย เป็นแหล่งที่เต่าชอบขึ้นมาวางไข่ เช่น เต่ากระ เต่าตนุ เต่าหญ้า เต่าตาแดง เต่ามะเฟือง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชทานพื้นที่บนเกาะมันในเพื่อใช้ดำเนินการตามโครงการสมเด็จพระเจ้า อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเลและต่อมาเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น สถานีอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล สังกัดกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำไข่เต่าทะเลไปอนุบาลในบ่อ คัดเลือก ผสมและขยายพันธุ์เต่าทะเล สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชดำริให้ขยายโครงการอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเลที่ใกล้จะสูญพันธุ์ต่อไปยังจังหวัดภูเก็ต พระองค์ทรงห่วงใยทรัพยากรแห่งท้องทะเล แนวปะการังและความอุดมสมบูรณ์ของแนวหญ้าทะเลมีแนวยาวกว่า 100 กิโลเมตร ตามชายฝั่งทะเลของจังหวัด

